

dr hab. Anna Mystkowska-Wiertelak
Instytut Filologii Angielskiej
Wydział Neofilologii
Uniwersytet Wrocławski

Wrocław, 20 kwietnia 2025 r.

Recenzja
dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego
dr Bartosza Ptasznika w postępowaniu habilitacyjnym w dziedzinie nauk
humanistycznych, w dyscyplinie językoznawstwo

Podstawa sporządzenia recenzji:

Uchwała nr 1/2025 Rady Naukowej Dyscypliny
Językoznawstwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego
w Olsztynie z dnia 4 lutego 2025 r.

Przedstawienie podstawowych informacji o Kandydacie

Pan dr Bartosz Ptasznik uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa w 2015 roku na Wydziale Anglistyki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Podstawą nadania stopnia była rozprawa doktorska pt. *Elementy wspomagające nawigację wewnątrzhasłową w angielskich słownikach pedagogicznych (ang. Entry navigation devices in monolingual dictionaries for learners of English)* sporządzona pod opieką naukową prof. dr hab. Roberta Lwa. Po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych został zatrudniony na stanowisku asystenta naukowo dydaktycznego, a następnie od 2019 r. na stanowisku adiunkta badawczo-dydaktycznego w Katedrze Języka Angielskiego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, gdzie pracuje obecnie.

Sylwetkę naukową Habilitanta przedstawię w następującej kolejności: najpierw główne osiągnięcie, a następnie pozostałe osiągnięcia naukowe. Omówię także pozostałą działalność naukową, dydaktyczną i organizacyjną.

1. Dorobek naukowy

Dorobek naukowy dra Bartosza Ptasznika, obejmujący łącznie 17 publikacji, koncentruje się wokół angielskiej leksykografii pedagogicznej. Habilitant opublikował 15 artykułów w

recenzowanych czasopismach naukowych oraz jedną monografię naukową w obrębie tej tematyki.

Opisowa ocena głównego osiągnięcia naukowego

Głównym osiągnięciem naukowym wskazanym przez Habilitanta jest cykl czterech artykułów pod wspólnym tytułem: „Efektywność dydaktycznych słowników jednojęzycznych dla osób uczących się języka angielskiego.” Wszystkie artykuły to prace powstałe we współautorstwie. W trzech z nich Habilitant był pierwszym autorem. Szczegółowo przedstawiony wkład w powstanie wszystkich tych artykułów wskazuje na wiodącą rolę Habilitanta, który za każdym razem współtworzył koncepcję badań, dobierał metody badawcze i analityczne, przeprowadzał badania, dokonywał interpretacji danych oraz uczestniczył w przygotowaniu manuskryptu. Ponadto, w przypadku ostatniego artykułu przedstawionego w cyklu, Habilitant pozyskał środki oraz administrował projektem. Jego wkład w powstanie publikacji jest znaczący.

Pierwszy artykuł należący do cyklu, „*Do Menus Provide Added Value to Signposts in Print Monolingual Dictionary Entries? An Application of Linear Mixed-Effects Modelling in Dictionary User Research*” powstał we współautorstwie z prof. Robertem Lwem i został opublikowany w 2014 roku, jeszcze przed uzyskaniem przez Habilitanta stopnia doktora nauk humanistycznych. Artykuł stanowi opis badania, mającego na celu sprawdzenie efektywności połączenia wskaźników semantycznych z pojedynczym menu hasła zamieszczonym na początku hasła słownikowego. Autorzy wykazali istnienie korzyści wynikających ze stosowania wskaźników w przyspieszaniu dostępu do poszukiwanych znaczeń. Ustalili także, że jednak dodanie menu do wskaźników nie zwiększyło ani szybkości wyszukiwania, ani trafności wyboru znaczenia. Praca dotyczyła jednojęzycznych słowników papierowych. Co bardzo istotne, to pierwsze badanie leksykograficzne, w którym zastosowano metodę modelowania liniowego z mieszanymi efektami. Autorzy jednoznacznie wskazali nowatorski charakter swojej pracy i jasno określili lukę badawczą. Tekst ukazał się w renomowanym czasopiśmie *International Journal of Lexicography* (140 punktów MNiSW).

Drugi artykuł w cyklu wskazanym jako główne osiągnięcie, „*New-Line and Run-On Guiding Devices in Print Monolingual Dictionaries for Learners of English*” opublikowano w czasopiśmie *Lexicos* (100 punktów MNiSW) w 2019 roku. Zawiera on opis badania eksperymentalnego, którego celem było określenie, w jaki sposób lokalizacja środków orientacyjnych w obrębie haseł — rozpoczynanie nowej linii lub zapis ciągły (ang. run-on) — wpływa na czas konsultacji oraz trafność wyboru znaczenia przez użytkowników słownika. Ponadto Autorzy analizowali wpływ części mowy (hasła rzeczownikowe versus

czasownikowe) na czas konsultacji i trafność wyboru znaczenia. Badano również zależności między długością hasła a czasem konsultacji oraz między czasem konsultacji a trafnością wyboru znaczenia. Ponownie zastosowano wcześniej użyte procedury statystyczne, tym razem jednak uwzględniono znacznie szerszy wachlarz czynników. Warto podkreślić, że tego rodzaju badania eksperymentalne w leksykografii należą do rzadkości, co podkreśla nowatorski charakter tego osiągnięcia. Innym wartym zauważenia elementem jest rzetelność analizy i krytyczna ocena osiągniętych rezultatów. Wnioski sformułowane w odniesieniu do przedstawionych w artykule danych stały się impulsem do podjęcia badań nad zjawiskiem przeciążenia informacyjnego, opisywanych w artykułach w pobocznym nurcie, który omówię w dalszej części recenzji.

Kolejne dwa artykuły zgłoszone jako główne osiągnięcie opublikowano w 2024 r. i oba dotyczą słowników elektronicznych. Pierwszy z nich, „*A Learners' Dictionary Versus ChatGPT in Receptive and Productive Lexical Tasks*,” powstał przy udziale przedstawiciela jednostki zagranicznej i został opublikowany na łamach wspomnianego wcześniej *International Journal of Lexicography* (140 MNiSW). Przedstawione tu badanie miało na celu ustalenie czy narzędzie sztucznej inteligencji, czy też wysokiej jakości słownik dla uczących się języka lepiej wspiera użytkowników w trafnym rozumieniu i poprawnym tworzeniu wypowiedzi w języku angielskim. Wyniki wskazują na wyraźną przewagę ChatGPT w obu typach zadań. Również pod względem efektywności, rozumianej jako szybkość konsultacji, Autorzy ustalili, że w zadaniu produkcyjnym lepszy okazał się ChatGPT. O wybitnym charakterze badania świadczy nie tylko posłużenie się zaawansowanymi narzędziami analizy statystycznej: modelem binarnej regresji logistycznej z efektami mieszanymi, ale także fakt, że stanowi ono pionierską próbę ustalenia efektywności chatbotów w rozwiązywaniu problemów leksykalnych w zakresie angielskiej leksykografii pedagogicznej. Uwzględnienie przez Habilitanta i współautorów możliwości, które daje zastosowanie sztucznej inteligencji przez osoby uczące się języka i zestawienie ich z możliwościami zapewnianymi przez popularny słownik dostępny w sieci pokazuje świadomość aktualnych trendów technologicznych w dydaktyce językowej, otwartość na innowacje w procesie wspomagania nauki języka obcego, chęć weryfikacji skuteczności nowych narzędzi w porównaniu z tradycyjnymi rozwiązaniami, oraz umiejętność łączenia perspektywy leksykograficznej z dydaktyczną i technologiczną. Badanie to podkreśla, jak istotne jest krytyczne, ale konstruktywne podejście do integracji sztucznej inteligencji w procesie nauczania i uczenia się, a także pokazuje potencjał synergii między narzędziami nowoczesnymi a klasycznymi. Wskazuje również na zmieniające się

potrzeby i oczekiwania użytkowników – szczególnie w zakresie efektywności, dostępności i jakości wsparcia językowego.

Drugi z opublikowanych w 2024 roku artykułów, „*The Effectiveness of ChatGPT as a Lexical Tool for English, Compared with a Bilingual Dictionary and a Monolingual Learners' Dictionary*” ukazał się w czasopiśmie *Humanities and Social Sciences Communications* (20 punktów MNiSW) i jest rozwinięciem i kontynuacją artykułu wspomnianego powyżej. W tym przypadku próbowano ustalić, które z narzędzi: wiodący chatbot oparty na sztucznej inteligencji, wysokiej jakości słownik dla uczących się języka, czy też popularny darmowy słownik dwujęzyczny lepiej wspiera użytkowników w trafnym rozumieniu i poprawnym tworzeniu wypowiedzi w języku angielskim. Wyniki pokazują, że ChatGPT okazał się skuteczniejszy niż oba słowniki w zadaniach produkcyjnych oraz lepszy od słownika jednojęzycznego, choć nie od dwujęzycznego, w zadaniach receptywnych. To badanie przeprowadzono także we współpracy z reprezentantem zagranicznego ośrodka naukowego z wykorzystaniem zaawansowanych narzędzi statystycznych.

Warto podkreślić, że oprócz wniosków, ten artykuł, jak i poprzednie kończy się zarysowaniem kierunków dalszych badań, co świadczy o świadomości naukowej Autorów, którzy dostrzegają ograniczenia własnych badań oraz potencjał do dalszej eksploracji tematu. Wskazuje to także na ciągłość i spójność podejmowanej problematyki, ponieważ badania te nie są jednorazowe, lecz stanowią element szerszego programu badawczego. Ponadto formułowanie pytań na przyszłość tworzy przestrzeń do współpracy i kontynuacji przez innych badaczy.

Nie sposób odnieść się szczegółowo w ramach jednej recenzji do każdego aspektu z licznych rozważanych w każdym z czterech artykułów stanowiących główne osiągnięcie Habilitanta. Wszystkie te aspekty omawiane są w oparciu o właściwie dobraną literaturę przedmiotu. Habilitant wykazuje się szeroką wiedzą i erudycją w przedstawianiu interesujących go zagadnień, które prezentuje w uporządkowany sposób, pozwalający śledzić tok rozumowania. Ocena dorobku z punktu widzenia redakcyjnego nie jest konieczna z uwagi na fakt, że artykuły przeszły przez proces wydawniczy, obejmujący recenzje oceniające oryginalność, metodologię, jakość argumentacji oraz wartość poznawczą każdego artykułu. Kolejnym etapem jest redakcja techniczna i korekta, w której efekcie eliminowane są błędy językowe i edytorskie.

Prace wskazane jako główne osiągnięcie naukowe ukazują wyraźną ewolucję oraz systematyczny rozwój wiedzy i kompetencji badawczych Habilitanta. Stanowią potwierdzenie jego dojrzałości naukowej, świadczą o głębokim opanowaniu zagadnień teoretycznych z

zakresu leksykografii i metodologii badań leksykograficznych, a także o umiejętności precyzyjnego formułowania problemów badawczych oraz prowadzenia analiz, których wyniki przekładają się na praktyczne rozwiązania wspierające projektowanie haseł słownikowych z uwzględnieniem realnych potrzeb użytkowników.

Opisowa ocena pozostałego dorobku naukowego

Pozostałe dokonania naukowe Habilitanta dotyczą trzech obszarów badawczych:

1. Badania nad definicjami w dydaktycznych słownikach jednojęzycznych języka angielskiego, które były treścią 3 artykułów, które ukazały się w latach 2020-2024. Dwa z nich zostały przygotowane samodzielnie przez Habilitanta.
2. Badania nad zdaniami przykładowymi w dydaktycznych słownikach jednojęzycznych języka angielskiego, zostały zawarte w 2 artykułach przygotowanych samodzielnie. Ten nurt rozwijał się równolegle do poprzedniego i dotyczył lat 2023 i 2024.
3. Badania nad preferencjami i potrzebami użytkowników słowników, a także oceną przydatności informacji zawartych w słownikach, odzwierciedlone w 3 artykułach powstałych pomiędzy 2018 i 2023 rokiem.

Wyłania się uporządkowany proces rozwoju kilku nurtów badań, uzupełniających się i prowadzonych równolegle: od definicji w słownikach dydaktycznych, przez badanie zdań przykładowych do analizy potrzeb i preferencji użytkowników słowników. Moją uwagę zwrócił szczególnie artykuł opublikowany w 2023 r., „*Evaluating the Usefulness of the Learning Tools in Monolingual Online Dictionaries for Learners of English: Gauging the Preferences of Polish Students of English*,” gdzie Autor zgłębia rzeczywiste zwyczaje i opinie uczących się języka w zakresie korzystania z narzędzi dydaktycznych udostępnianych przez słowniki elektroniczne.

Dorobek Habilitanta zawarty w artykułach będących częścią zdefiniowanych nurtów badawczych oceniam wysoko, co do liczby i miejsca publikacji oraz co do ważności podejmowanych problemów. Przedstawiając poboczne nurty swoich badań, Habilitant odniósł się do 8 prac z 13 wymienionych w dokumentacji. Jedna z pominiętych to praca opublikowana przed uzyskaniem stopnia doktora nauk humanistycznych, a jedna, to monografia. Nie jest jasne czy pozostałe stanowią odrębny nurt i jaki jest powód ich pominięcia. Na stronie 14 Autoreferatu Habilitant posługuje się cytowaniem Ptasznik (2023), zapominając, że w tym roku opublikował dwa teksty.

2. Aktywność naukowa, dydaktyczna i organizacyjna

Pan dr Bartosz Ptasznik prowadził badania na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, których efektem było powstanie rozprawy doktorskiej, dwóch artykułów oraz monografii, która zapewne powstała na bazie pracy doktorskiej. W 2024 r. nawiązał współpracę międzynarodową z *Leibniz-Institut für Deutsche Sprache* w Mannheim, czego efektem były dwa artykuły zgłoszone jako główne osiągnięcie Habilitanta oraz wystąpienia konferencyjne na międzynarodowych konferencjach. Kolejne działania badawcze zostały podjęte we współpracy z Instytutem Anglistyki i Amerykanistyki Uniwersytetu Gdańskiego. Habilitant wykazał się zatem istotną aktywnością naukową na więcej niż jednej uczelni.

Pan dr Bartosz Ptasznik prowadził zajęcia dydaktyczne w Olsztyńskiej Szkole Wyższej im. Józefa Rusieckiego w Olsztynie oraz do chwili obecnej, w Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie. Prowadził zajęcia z praktycznej nauki języka angielskiego, seminaria dyplomowe oraz liczne kursy i zajęcia specjalistyczne. Opracował wykład autorski dotyczący leksykografii. Dorobek Habilitanta w roli promotora prac dyplomowych nie jest imponujący: na przestrzeni lat od uzyskania stopnia doktora nadzorował powstanie 11 prac licencjackich i 11 prac magisterskich. Pełnił funkcję koordynatora 78 przedmiotów akademickich.

Habilitant czterokrotnie otrzymał Nagrodę Rektora Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego za wyróżniające się publikacje naukowe oraz finansowanie badań w ramach Grantu Rektora. Otrzymał także Grant Dziekana Wydziału Humanistycznego. Zastanawiające, że Habilitant prezentował wyniki swoich badań jedynie na 4 konferencjach, co miało miejsce tylko w latach 2023 i 2024. Nie był także członkiem komitetu organizacyjnego żadnej konferencji. Jest członkiem 3 ważnych stowarzyszeń zrzeszających leksykografów i językoznawców. Jego dorobek recenzyjny jest również bardzo skromny (8 recenzji). Nie można zatem stwierdzić, że aktywność organizacyjna i popularyzatorska jest szczególnie dynamiczna i nie mogę ocenić jej wysoko.

Konkluzja

Podsumowując, stwierdzam, że osiągnięcie naukowe przedstawione przez Kandydata stanowi istotny i oryginalny wkład w rozwój dyscypliny. Przedłożony dorobek badawczy dowodzi nie tylko wysokiego poziomu merytorycznego, lecz także świadczy o dobrze ugruntowanym i konsekwentnie rozwijanym warsztacie naukowym. Na szczególne uznanie zasługuje umiejętność formułowania kierunków dalszych badań, co świadczy o dojrzałości i refleksyjnym podejściu badawczym. Uwzględniając również pozostałą aktywność naukową Kandydata przedstawioną w nurcie pobocznym, stwierdzam, że dr Bartosz Ptasznik spełnia

wymagania stawiane osobom ubiegającym się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo, określone w art. 219 ust.1 pkt 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r., Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2022 poz.574 ze zm.). Wnoszę o dopuszczenie do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.

Anna Mystkowska-Wojcik